

umjetnička galerija u dubrovniku,
dvorište

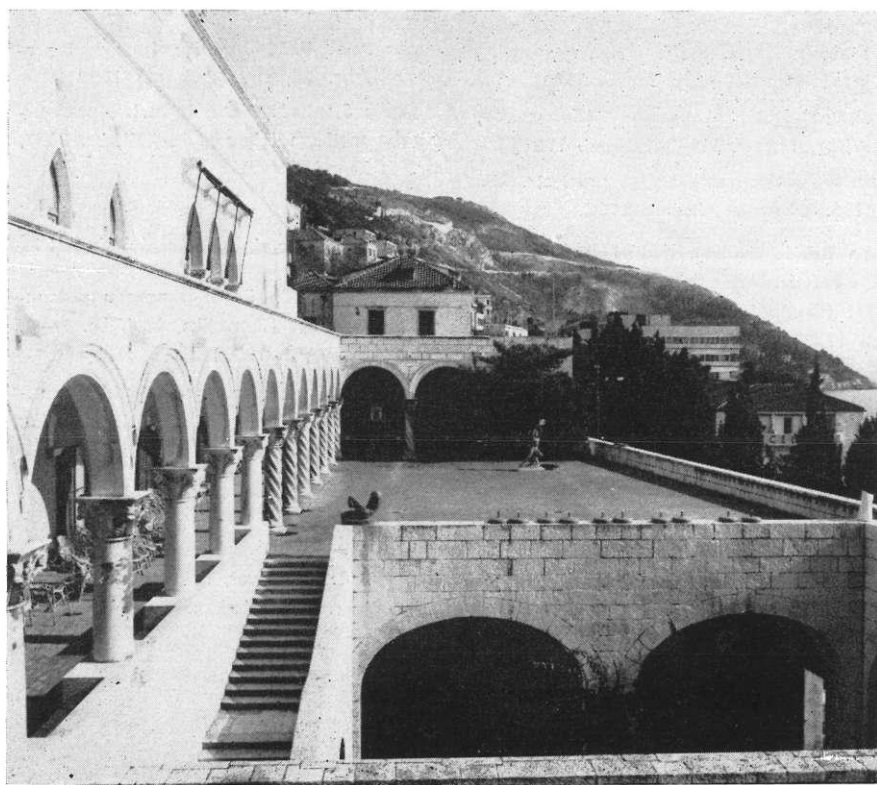
velika terasa na prvom i
mala na drugom katu

146

skulptura na otvorenom

grgo gamulin

Može se živjeti u svakidašnjici, i na svakidašnji način. Život će već nešto ostaviti za sobom. Tako ponekad i održavamo naše povjerenje: rastu oko nas ove stvari, makar to bili samo praktični proizvodi »turističke urbanizacije«. I neki su planovi i programi izrađeni (možda nam, dakle, neće do kraja zagušiti stare gradove), a krajolik se naš sam brani svojom veličinom: sve drage uz obalu, svi otoci — tko bi ih mogao »izgraditi«?

To je varljiva utjeha za naše povjerenje. Vjerojatno nismo u stanju izračunati akceleraciju tehnike, i standarda, ali što god se dogodilo u budućnosti bližoj ili daljoj, od ovog našeg današnjeg obzorja neki će tragovi ostati za neke nepoznate buduće dane. Malo smo u našoj praktičnoj žurbi mislili kakvi će oni biti. Prolazimo gradovima i selima i gledamo brončane spomenike. Od skulpture našeg doba, s kojom i radi koje smo znali biti toliko glasni, ostalo nam je na obali samo

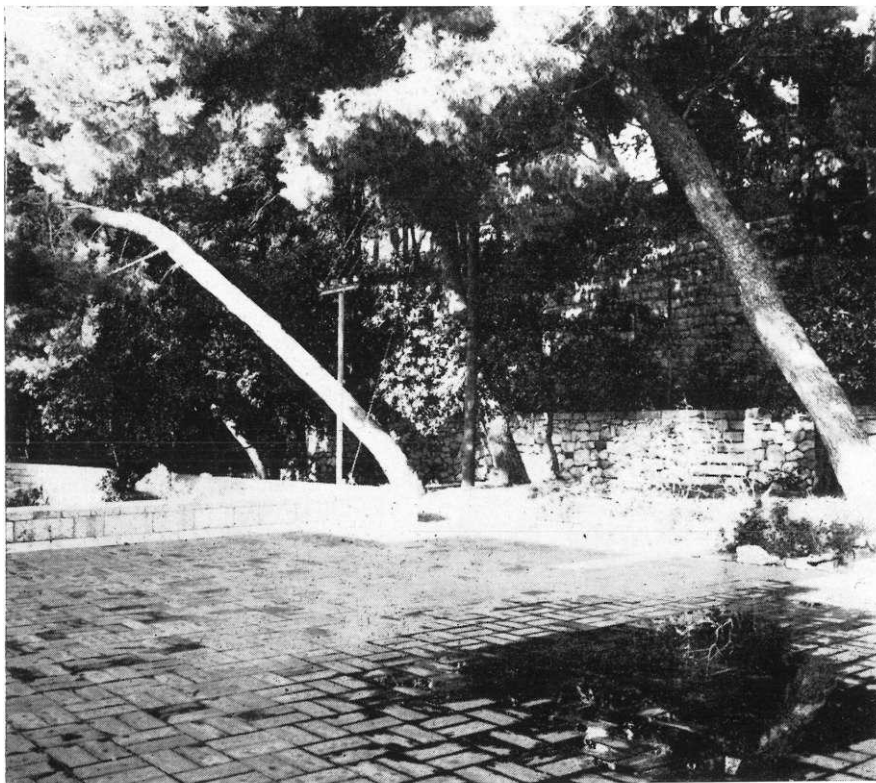
nova akvizicija :
branko ružić
sjedeća figura, 1966.

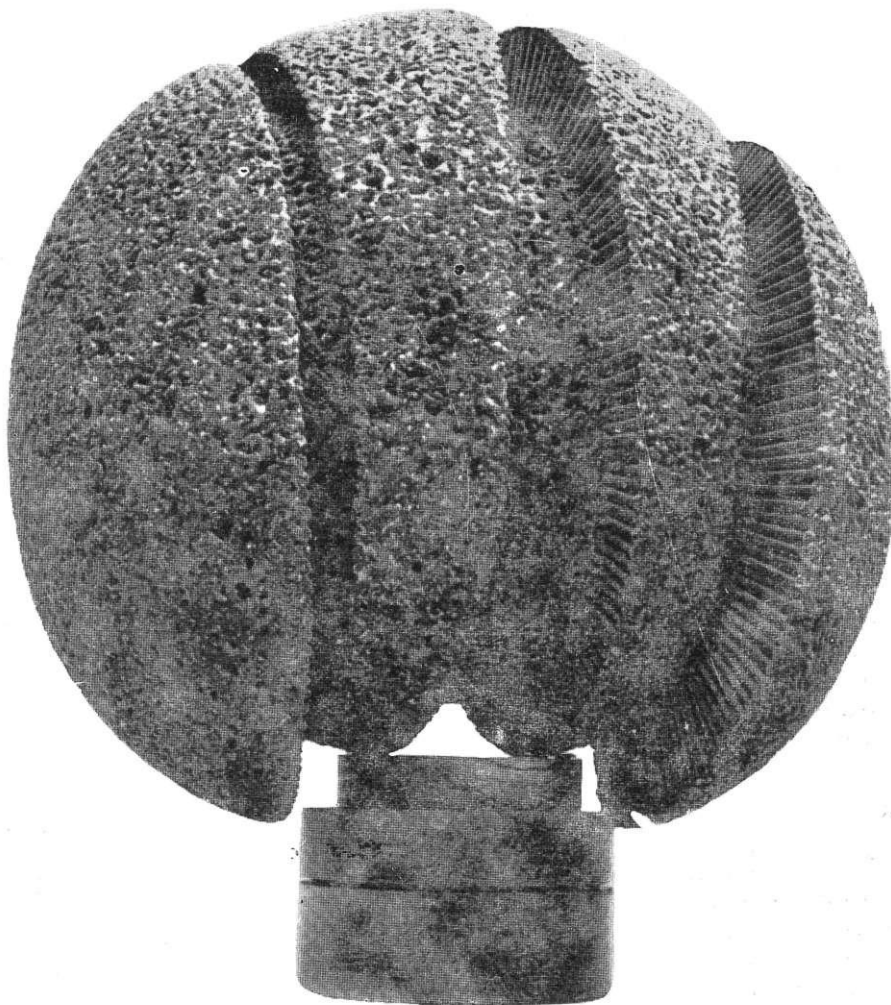
147

umjetnička galerija u dubrovniku
terasa iza zgrade
park iza zgrade

148

jedno ime: Ivana Meštrovića u Splitu, a rekao bih da je najmanje naša »društvena« zasluga što je imamo tako prikazanu: sve nam je bilo poklonjeno.

Ono što je grad Zagreb učinio (od poklonjenog) ipak je znak naše današnje brige koja će trajati. U Mletačkoj ulici, u ambijentu u koji skulptura kao da ne spada, i u zgradi slabo prikladnoj, nastalo je nešto. Još jednom je to Ivan Meštrović, i grad se je već saživio s njime, i s ovim žarištem koje posjećujemo. Ali to je ipak samo jedno ime. Naša skulptura nigdje nije izložena. U svijesti naroda ona ne postoji.

Nije bilo teško zamisliti je negdje na obali, kada nas je već povijest dovela do Sredozemnog mora, okupljenu pod vedrim nebom, jednu antologiju našeg kiparstva, izabranu na razini koja bi nam omogućila da prepoznamo sami sebe: u slijedu pokoljenja, u legendama, u našoj osjetljivosti. To jest, zamisliti je doista nije bilo teško, ali teško je bilo (unatrag desetak godina kad je do te zamisli došlo) povjerovati u snage koje bi za to trebalo smoći.

Pa ipak smo povjerovali. Do danas, sakupili smo tek nekoliko skulptura.

Malo za deset godina. Zato i pišemo ove retke. Što bi oni mogli učiniti? Ako ništa drugo, mogli bi možda u našoj »primarnoj javnosti« (u svijesti historičara i ljubitelja umjetnosti) unijeti ovu zamisao, učiniti je prisutnom u nekim teznjama i programima. Jer zamisli u nas dozrijevaju polako, a za ovu je bilo potrebno desetljeće da bi Republika i grad Dubrovnik počeli odvajati neka mala sredstva: dovoljno da se i sama zamisao razbije i da presahne.

Ona se sastojala u jednostavnoj namjeri i programu: postaviti na terasama, u oba dvorišta i u vrtu Umjetničke galerije u Dubrovniku

najbolji izbor našeg kiparstva. To je bijela kamena zgrada, a njeni su eksterijeri u pet ili šest planova, velike terase i dvorišta. Otraga je čak i mali park, a u enterijeru ima još dovoljno prostora za skulpturu, tako da se najraznovrsnije mogućnosti otvaranju za raspored po vrstama i po razdobljima. Ima prostora, malih i zatvorenih, a ima i širokih i otvorenih prema moru, a svi su danas bez stvarne funkcije. Kao prostori za skulpturu oni bi dobili svoju ulogu, a cijela zgrada posve nov smisao.

I galerija bi svojim sadržajem od jednom postala nešto drugo. U nizu naših primorskih galerija ona bi imala svoju specifičnost, i postala bi ubrzo poznata širom svijeta upravo stoga što se nalazi u izvanrednom turističkom gradu. Bilo bi to veliko informativno i propagandno žarište za ovu vrstu naše umjetnosti. Trebalo bi, dakle, ovu »antologiju« i strukturirati tako da obuhvati različita razdoblja kiparstva u Hrvatskoj (a zatim, prema mogućnostima, i ostalih naroda Jugoslavije), počevši možda od 19. stoljeća; da bude, drugim riječima, »informacija« na najvišoj mogućoj razini. Same izložbene prostorije, ne samo velike, nego, u slučaju dviju prednjih terasa, i otvorene beskrajnog prostora, traže i velike dimenzije skulptura i tu počinje prva poteškoća: u našem kiparstvu nema mnogo velikih skulptura, odnosno, ima ih relativno malo. Misao na Meštrovića se tu nameće sama po sebi.

»Posjednici« Meštrovićevih skulpturatura nisu se pokazali osobito susretljivi, i zato je komisija izabrana od strane galerije (G. Gamulin, B. Gagro, I. Zidić) već tu naišla na stanovite prepreke. Tek s izravnim apelom na umjetnikovu udovicu, gđu Olgu Meštrović, dobivena je dozvola za odljev dvaju velikih kipova: »Vestalka« i »Daleki zvuci«, remek-djela iz kipareva najboljeg razdoblja. Treba ovu izvanrednu i visoku secesionističku skulpturu »Daleki zvuci«, zamisliti ispred bi-

jelog ulaznog dvorišta galerije, a »Vestalku« negdje uza zid. Treba aktove Frana Kršinića zamisliti na prvom širokoj terasi. Nabavljeno je do sada još nekoliko manjih stvari: po jedno djelo Kožarića, Bakića, Radovanija, Ružića, Vulasa i Ksenije Kantoci, ali tu se problemi gomilaju sve više. Drvena skulptura Banka Ružića i Šime Vulasa traži zatvoreni prostor, kao što ga traže i male stvari Ksenije Kantoci, a možda Koste Angeli Radovanija; treba za njih predvidjeti enterijere prizemlja i prvog kata. Dva su se nedostatka (ili čak pogreške) u orijentaciji odmah ukazala. **Prvo**, nabavljeno je odviše, po dimenzijama, malih umjetničkih djela, koja ne mogu izdržati »pritisak prostora«, i **drugo**, nabavljena su i djela koja po svom materijalu nisu prikladna za izlaganje na otvorenom. Došlo je do toga zato što su takva djela bila uglavnom jeftinija, a zatim i zato što se htjelo čim prije prikazati i suvremeni razvoj skulpture.

Kao da smo time ipak smetnuli s uma bitnu namjenu ove zamisli: muzej skulpture na otvorenom. Ne, dakle, skulpturu kabinetskog značaja, a niti »park skulpture«, nego nešto posve novo: skulpturu na otvorenim prostorima bijelih dvorišta i terase ove zgrade »neodubrovačkog« stila. U tri razine one se nižu odozdo prema gore: (1) prednje zatvoreno dvorište, usred kojega treba zamisliti vertikalnu Meštrovićeve brončane figure »Daleki zvuci«, (2) velika terasa prvog kata s mnoštvom trijemova, hodnika, ograda i (3) terasa i otvoreni hodnik drugog kata, na kojem se prostorno mogu razmjestiti i odijeliti djela različitog karaktera. Otraga nalazi se (4) stražnje dvorište i (5) još jedna velika terasa, na kojima se ponovno pružaju najraznovrsnije »muzeološke« mogućnosti, a iznad njih je cio mali (6) park u dvije ili tri razine. Čini se kao da bi čitavu našu skulpturu mogli u ove prostore smjestiti, i kao da ih jedna strogo birana antologija nikada ni

ne bi mogla ispuniti. U koliko se figuralna plastika rezervira za prvo dvorište i terasu prvog kata, trebat će razmisliti na koji način postići u ostalim ambijentima potrebnu vizuelnu homogenost. Za male skulpture, portrete i eksperimentalne zamisli osjetljivih materijala postoje unutrašnji prostori i prizemlje koje je u stvari produljenje dvorišta i prostor prvog kata koji preko trijema prelazi u veliku terasu.

A sada bi trebalo sve to ostvariti što prije, jer s ovim ritmom pritjecanja namjenskih sredstava (5—6 miliona st. din. godišnje) nema izgleda da ćemo našu antologiju ikada privesti kraju. Ta već je minulo desetak godina otkad smo je zamislili. Možda bi je u toku dvije ili tri godine trebalo završiti.

Ulaskom, tj. preko Meštrovića, Kršinića, Augustinčića i Radauša, doći do ranog Bakića, Radovanija i Džamonje. Ne bi trebalo smetnuti s uma i manje kipare društva »Medulić« i iz »Proljetnog salona«, pa i prije toga one 19. stoljeća (Rendića i Deškovića) i iz vremena oko 1900. Ali već i zbog dimenzija Meštrovićeve bi skulpture morale biti obilnije zastupane. Pa kad bi ova naša klasika napučila prva dva prostora, izravno pristupačna, naše bi suvremeno stvaranje s vremenom možda ispunito one preostale.

Bitno je zasnovati već danas ovu zamisao i udariti joj temelje s nekoliko energičnih poteza. Kasnije će već sama misao održavati kretanje i dostići tko zna kakve razmjere.

nova akvizicija:
šime vulas
zvono djetinjstva, 1963

151

nova akvizicija:
vojin bakić
svjetlonosni oblici, 1963/4.

